

Egy kisfiú képei

KÖNYVKRITIKA - AZ ÉS KÖNYVE - LXII. évfolyam, 3. szám, 2018. január 19.

Az ÉS könyve januárban – *Vajda Mihály: Szög a zsákból. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 2017, 361 oldal, 4499 Ft*

Nem relativizálja az élettörténetet, hanem tudja, hogy nem deríthető ki utólag teljességgel az, amit a kisfiú tudott és tudhatott, csak éppen látta és látja a változó *magatartást, a szavak és a hanghordozás hirtelen megváltozását*: „Hallotta-e a kisfiú ezeket a vitákat? Többnyire hallotta. Értette-e, miről van szó? Nem valószínű. Mire értette volna, szülei régen nem vitatkoztak már. Mély csend ülte meg a családot.” (33.) Miként is lehetne közölni egy gyermekkel, hogy mindannyiuk élete veszélyben van. A gyerek jelekből ért, még ha nem érti, akkor is. Kevés zseniálisabb megfigyelése volt Freudnak annál, amikor azt mondja *ajenseits* szövegben, hogy „a tudat az emlékezeti nyom helyén keletkezik”, vagyis a csend azt tudatosítja, ami közölhetetlen, ám tudható, és ennek következtében a tudat rögzíti a helyzetet, a megváltozott habitust, amiben a közölhetetlen következtében előálló csend képzi azt az életközeget, amitől a szorongás nőttön-nőtt.

Ám ne feledjük, ez a kisfiú *filozófussá* lett, aki tudja, hogy ami megesett valakivel, még ha nem is volt ennek gyermeksége okán tudatában, megfellebbezhetetlen. Emlékezni csak magunk *ellenében* tudunk, azaz ekkor éppen a habituális/magatartásunkká vált emlékezeti struktúra ellenében dolgozunk: „Hiszen ki vonhatná kétségbe egy memoáriró emlékeit. Ő így emlékszik. Mások emlékeit nem lehet megcáfolni, még ha tartalmuk megfelelését az állítólagos tényeknek kétségbe vonhatjuk is.